

Αριστοτέλης

Γενικά

Μετά τον θάνατο του Πλάτωνα, φεύγει από την Αθήνα και κατόπιν εντολής του Φιλίππου, αναλαμβάνει το 343 π.Χ./42 τη διδασκαλία του Μεγάλου Αλεξάνδρου. Σύμφωνα με την Εγκυκλοπαίδεια Μπριτάνικα: «ο Αριστοτέλης υπήρξε ο πρώτος γνήσιος επιστήμονας στην ιστορία... και κάθε κατοπινός επιστήμονας του οφείλει κάτι»

Ως διδάσκαλος του Μεγάλου Αλεξάνδρου, ο Αριστοτέλης, απέκτησε διάφορες ευκαιρίες και αφθονία προμηθειών. Έτσι, ίδρυσε μια βιβλιοθήκη στο Λύκειο, η οποία έγινε αρωγός στην παραγωγή εκατοντάδων έργων του. Το γεγονός ότι υπήρξε μαθητής του Πλάτωνα, τον οδήγησε στις απόψεις του πλατωνισμού, αργότερα, όμως, μετά τον θάνατο του Πλάτωνα, οδήγηθηκε, περισσότερο, σε εμπειρικές μελέτες και μετατοπίζεται από τον πλατωνισμό στον εμπειρισμό. Πίστευε ότι οι ιδέες και οι γνώσεις όλων των λαών βασιζόταν, τελικά, στην αντίληψη. Στις απόψεις του, για τις φυσικές επιστήμες, βασίστηκαν πολλά έργα του.

Μαζί με το δάσκαλό του Πλάτωνα αποτελεί σημαντική μορφή της φιλοσοφικής σκέψης του αρχαίου κόσμου, και η διδασκαλία του διαπερνούσε βαθύτατα τη δυτική φιλοσοφική και επιστημονική σκέψη μέχρι και την Επιστημονική Επανάσταση του 17ου αιώνα. Υπήρξε φυσιοδίφης, φιλόσοφος, δημιουργός της λογικής και ο σημαντικότερος από τους διαλεκτικούς της αρχαιότητας.

Το σύνολο της επιρροής του συχνά τον κατατάσσει μεταξύ των κορυφαίων παγκοσμίων προσωπικοτήτων όλων των εποχών με τη μεγαλύτερη επιρροή, μαζί με τον δάσκαλο του, τον Πλάτωνα, και τον μαθητή του, τον Μέγα Αλεξάνδρο.

Η Φιλοσοφία του

Η αριστοτελική ηθική στην αναζήτηση της αιώνιας αλήθειας στο μέτρο που αυτές είναι αποτέλεσμα ελεύθερης επιλογής (προαίρεση) στα πλαίσια των ανθρώπινων πράξεων και είναι πιθανόν να εκτελεστούν ή να μη εκτελεστούν συγκαταλέγονται η ηθική, η αρετή, η δικαιοσύνη και το ύψιστο ιδεώδες. Η αρχή της μεσότητας, κατά τον Αριστοτέλη, βρίσκεται ανάμεσα σε δύο ακρότητες, από τις οποίες η μια είναι η έλλειψις και η άλλη η υπερβολή. Η ανδρεία, για παράδειγμα, είναι το σωστό μέτρο ανάμεσα στη δειλία και στο θράσος, η γενναιοδωρία ανάμεσα στην τσιγκουνιά και τη σπατάλη. Η αρετή ως προς την ουσία και τον ορισμό είναι μεσότητα, αλλά ως προς το άριστο και την τελειότητα είναι ακρότητα και η ηδονή είναι επακόλουθο της ευδαιμονίας και όχι το αντίστροφο. Η ταύτιση της ευδαιμονίας με το ύψιστο αγαθό είναι αναγκαία και από λογική άποψη, γιατί χωρίς την ευδαιμονία η ανθρώπινη δραστηριότητα θα ήταν μάταιη.

Ο Αριστοτέλης κάλυψε με το έργο του όλες τις φιλοσοφικές έννοιες και αναζητήσεις: φύση, ον, ηθική, δικαιοσύνη σε συνδυασμό με την κριτική έρευνα της πολιτικής εξέλιξης των ελληνικών πόλεων-κρατών. Είναι ο πρώτος που διατυπώνει την άποψη του χωρισμού των λειτουργιών δηλαδή των ενεργειών μιας ευνομούμενης πολιτείας σε τρεις κατηγορίες : νομοθετική, εκτελεστική και δικαστική [HYPERLINK "https://el.wikipedia.org/wiki/HYPERLINK](https://el.wikipedia.org/wiki/HYPERLINK) ["https://el.wikipedia.org/wiki/HYPERLINK](https://el.wikipedia.org/wiki/HYPERLINK) ["https://el.wikipedia.org/wiki/Δικαστική_εξουσία"](https://el.wikipedia.org/wiki/Δικαστική_εξουσία) [Δικαστική_εξουσία"](https://el.wikipedia.org/wiki/Δικαστική_εξουσία) [HYPERLINK](https://el.wikipedia.org/wiki/Δικαστική_εξουσία) ["https://el.wikipedia.org/wiki/Δικαστική_εξουσία"](https://el.wikipedia.org/wiki/Δικαστική_εξουσία) [HYPERLINK](https://el.wikipedia.org/wiki/Δικαστική_εξουσία) ["https://el.wikipedia.org/wiki/Δικαστική_εξουσία"](https://el.wikipedia.org/wiki/Δικαστική_εξουσία) [HYPERLINK](https://el.wikipedia.org/wiki/Δικαστική_εξουσία) ["https://el.wikipedia.org/wiki/Δικαστική_εξουσία"](https://el.wikipedia.org/wiki/Δικαστική_εξουσία) [HYPERLINK](https://el.wikipedia.org/wiki/Δικαστική_εξουσία) ["https://el.wikipedia.org/wiki/Δικαστική_εξουσία"](https://el.wikipedia.org/wiki/Δικαστική_εξουσία) [HYPERLINK](https://el.wikipedia.org/wiki/Δικαστική_εξουσία) ["https://el.wikipedia.org/wiki/Δικαστική_εξουσία"](https://el.wikipedia.org/wiki/Δικαστική_εξουσία) [HYPERLINK](https://el.wikipedia.org/wiki/Δικαστική_εξουσία) ["https://el.wikipedia.org/wiki/Δικαστική_εξουσία"](https://el.wikipedia.org/wiki/Δικαστική_εξουσία) [HYPERLINK](https://el.wikipedia.org/wiki/Δικαστική_εξουσία) ["https://el.wikipedia.org/wiki/Δικαστική_εξουσία"](https://el.wikipedia.org/wiki/Δικαστική_εξουσία)], ενώ στα πολιτικά του καταγράφει τις παρεκβάσεις των πολιτευμάτων.

Όσον αφορά τη δικαιοσύνη αφιερώνει ολόκληρο το πέμπτο βιβλίο των Ηθικών Νικομαχείων και τη δικαιοσύνη την ορίζει ως αγαθό που δεν στοχεύει στην ευδαιμονία εκείνου που την ασκεί, αλλά στον άλλο άνθρωπο. Διακρίνει τη δικαιοσύνη σε τρία είδη:

- τη διανεμητική
- τη διορθωτική και
- τη δικαιοσύνη της αμοιβαιότητας

Στην διανεμητική δικαιοσύνη η απόδοση (διανομή) γίνεται με γεωμετρική αναλογία με βάση δηλαδή την αξία του

ατόμου. Αντίθετα στη διορθωτική δεν λαμβάνεται υπόψη η αξία του προσώπου, αλλά η αρχή σύμφωνα με την οποία όλα τα άτομα είναι ίσα μεταξύ τους. Η δικαιοσύνη της αμοιβαιότητας είναι ανεξάρτητη από τις δυο προηγούμενες, γιατί, ενώ εκείνες απονέμονται από τα όργανα της δικαστικής εξουσίας αυτή οφείλεται στην ελεύθερη βούληση των μελών της πολιτικής κοινωνίας, και είναι ιδιαίτερα σημαντική, αφού αποτελεί απαραίτητη προϋπόθεση της ενότητάς της, όταν αποδίδεται με ανάλογο μέτρο. Ανάλογο μ' εκείνο που επισημαίνει ο Ισοκράτης αποσπασματικά «οὐ τὰς στοὰς ἐμπιπλάναι (να γεμίζουμε) γραμμάτων, ἀλλ' ἐν ταῖς ψυχαῖς ἔχειν τὸ δίκαιον».

Ο Αριστοτέλης ανατρέχει και στο Το πνεύμα των νόμων, που ανέπτυξε μετά είκοσι σχεδόν αιώνες ο Μοντεσκιέ διακρίνοντάς το από το γράμμα του νόμου. Απαραίτητη προϋπόθεση για την απονομή της δικαιοσύνης ορίζει την επιείκεια. Ο νόμος τις περισσότερες φορές είναι αόριστος, αφού ο νομοθέτης δεν μπορεί πρακτικά να προβλέψει όλες τις πιθανές περιπτώσεις. Άρα επιείκεια είναι η κάλυψη του κενού, της έλλειψης που εμφανίζει ο νόμος εξαιτίας της γενικότητάς του. Στο Ρωμαϊκό δίκαιο αργότερα αναπτύχθηκαν οι νομικοί όροι «*stricto sensu*» και «*lato sensu*», «εν στενή» και «εν ευρεία εννοία» ερμηνεία εφαρμογής του νόμου.

Συγγραφικό έργο

Οι Αλεξανδρινοί υπολόγιζαν ότι ο Αριστοτέλης έγραψε 400 περίπου συνολικά βιβλία. Ο Διογένης ο Λαέρτιος υπολόγισε το έργο του σε στίχους και βρήκε ότι έφταναν τις 45 μυριάδες, επακριβώς 445.270 στίχους. Μεγάλο μέρος από το έργο του αυτό χάθηκε. Ανήκε στην κατηγορία των δημόσιων ή "εξωτερικών" μαθημάτων και ήταν γραμμένα σε μορφή διαλογική. Από αυτά σώθηκε μόνο η Αθηναίων Πολιτεία, σ' έναν πάπυρο που βρέθηκε στην Αίγυπτο. Τα σωζόμενα σήμερα έργα του αντιστοιχούν στη διδασκαλία που ο Αριστοτέλης έκανε στους προχωρημένους μαθητές του και που λέγονται "ακροαματικές ή εσωτερικές". Γι' αυτό και είναι γραμμένα σε συνεχή λόγο και όχι σε διάλογο. Ο κατάλογος του Ησυχίου (είναι προσηρητημένος στη Βιογραφία του Αριστοτέλη) περιλαμβάνει 197 τίτλους συγγραφών και ουσιαστικά συμπίπτει με τον κατάλογο του Διογένη Λαέρτη. Η συνηθέστερη κατάταξή τους είναι η ακόλουθη:

Μετά τα φυσικά

Από το Μετά τα φυσικά ή πρώτη φιλοσοφία, όπως το αποκαλούσε ο Αριστοτέλης προήλθε ο όρος "μεταφυσική" των νεότερων χρόνων. Στα 12 βιβλία που ακολουθούν τα Φυσικά προσθέτουν συνήθως και τη διατριβή "Περί Μελίσσου, Ξενοφάνους και Γοργίου" (πιθανώς ψευδεπίγραφο). Στην ομάδα αυτή των έργων του ο Αριστοτέλης εξετάζει τις πρώτες αρχές όλων των όντων και των "κινουμένων" και των "ακινήτων".

